

VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ REFORMA

INFORMACIJOS SUVESTINĖ Nr. 10. SKAIDRUMAS IR KOVA SU KORUPCIJA

- **Daugiau garantijų, kad procedūros bus sąžiningos.** Skaidrumas yra teisingų, sąžiningų procedūrų, per kurias niekas nėra diskriminuojamas, garantija. Interesų konfliktai ir netinkamas elgesys kliudo sklandžiai vykdyti viešųjų pirkimų procedūras ir tinkamai taikyti taisykles. Dėl korupcijos viešųjų pirkimų srityje visuomenė netenka maždaug 2 mlrd. eurų. Todėl buvo būtina sugriežtinti šios srities teisės aktus. Nustatyta **interesų konflikto** apibrėžtis.
  - Tai visi atvejai, kai viešuosiuose pirkimuose dalyvaujantys asmenys arba asmenys, galintys daryti poveikį pirkėjo sprendimui, su kuo sudaryti sutartį, turi tiesioginį arba netiesioginį finansinį, ekonominį ar kitokį asmeninį suinteresuotumą, dėl kurio galėtų sumažėti jų nešališkumas ir nepriklausomumas vykstant tai procedūrai.
  - Valstybės narės turi imtis priemonių, kad interesų konfliktams būtų užkertamas kelias, o pasitaikantys atvejai – nustatomi ir šalinami.
- **Išankstinės konsultacijos.** Besirengiantiems viešiesiems pirkimams pirkėjams kartais tenka pirmiausia paklausti įmonių nuomonės. Dėl tokių konsultacijų jose dalyvaujančios įmonės gali įgyti pranašumą, taigi tokiu atveju konkurencija būtų iškraipyta. Dabar šios konsultacijos geriau reglamentuojamos.
  - Viešasis pirkėjas turi imtis būtinų priemonių, kad dėl išankstinėse konsultacijose dalyvavusios įmonės dalyvavimo viešųjų pirkimų procedūroje nebūtų iškraipyta konkurencija.
  - Visa per išankstines konsultacijas įmonės gauta informacija turės būti perduota ir kitoms viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančioms įmonėms.
  - Minėtos įmonės pašalinimas iš procedūros bus įmanomas tik kraštutiniu atveju, jei vienodų galimybių visoms dalyvaujančioms įmonėms nebus įmanoma užtikrinti kitomis priemonėmis.
- Nustatyti tvirtesni ir platesni **pašalinimo iš viešųjų pirkimų procedūrų pagrindai.** Be teismo sprendimo dėl sukčiavimo ir korupcijos, dabar nustatyta ir kitų pašalinimo pagrindų:
  - jei įmonė darė neteisėtą įtaką sprendimo, su kuo sudaryti sutartį, priėmimo procesui;
  - jei pateikta neteisinga viešųjų pirkimų procedūrai reikalinga informacija, tiek susijusi su pagrindo pašalinti iš viešųjų pirkimų procedūrų nebuvimu, tiek su profesiniais, techniniais ir finansiniais pajėgumais, tiek su reikalaujamų dokumentų neperdavimu;
  - jei sudaromi susitarimai siekiant iškreipti konkurenciją.

Tokiais atvejais viešieji pirkėjai gali pašalinti įmonę iš viešųjų pirkimų procedūros. Reikalauti pašalinti įmonę gali ir valstybės narė.

Išskyrus tuos atvejus, kai priimamas teismo sprendimas, bet kuri pašalinta įmonė gali įrodyti savo patikimumą pateikdama įrodymus, kad ėmėsi priemonių, kad išspręstų problemą arba atlygintų padarytą žalą.

- **Sutarčių keitimas** jų galiojimo laikotarpiu, nepaskelbus naujos viešųjų pirkimų procedūros, gali būti viešųjų pirkimų taisyklių pažeidimas. Kad šioje srityje neliktų jokių abejonių, atitinkamos taisyklės patikslintos ir supaprastintos. Būtent, nustatyta, kad naujos viešųjų pirkimų procedūros nereikia pradėti šiais atvejais:
  - jei pakeitimai neesminiai, t. y. dėl jų nesikeičia sutarties pobūdis arba finansinė pusiausvyra;
  - jei pakeitimų vertė neviršija direktyvose nustatytų vertės ribų ir yra mažesnė nei 10 % pradinės sutarties vertės paslaugų ir prekių pirkimo atveju ir mažesnė nei 15 % darbų atveju;
  - jei jie nurodyti sutartyje, kad ir kokia būtų jų vertė;
  - jei pakeitimai būtini dėl nenumatytų aplinkybių arba dėl to, kad prireikė papildomų darbų, prekių arba paslaugų, kuriuos dėl techninių pakeičiamumo arba sąveikumo priešasčių arba dėl sąnaudų gali atlikti, tiekti arba suteikti tik įmonė, su kuria sudaryta pirminė sutartis. Abiem atvejais kainos padidėjimas negali viršyti 50 % pirminės sutarties kainos.
- **Skaidrumas** didinamas vadinamosiomis viešųjų pirkimų valdymo priemonėmis.
  - Valstybės narės privalo stebėti viešuosius pirkimus ir teikti ataskaitas. Jos turi:
    - pranešti apie viešųjų pirkimų taisyklių pažeidimus nacionalinėms audito institucijoms arba kitoms kompetentingoms nacionalinėms institucijoms (teismams, nacionaliniams parlamentams ir pan.) ir viešai skelbti savo stebėsenos rezultatus;
    - kas trejus metus pateikti Komisijai ataskaitą, kurioje būtų apžvelgiamos dažniausios netinkamo taisyklių taikymo arba teisinio netikrumo priežastys, įskaitant galimas taisyklių taikymo problemas, nurodomas MVĮ dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose lygis ir sukčiavimo, korupcijos, interesų konflikto ir kitų rimtų pažeidimų prevencijos, nustatymo ir kiti veiksmai;
    - viešieji pirkėjai turės visą sutarčių galiojimo laiką saugoti sudarytų prekių ir paslaugų sutarčių, kurių vertė didesnė kaip 1 000 000 eurų, arba darbų sutarčių, kurių vertė didesnė kaip 10 000 000 eurų, nuorašus. Šie dokumentai bus prieinami visuomenei, nebent tai būtų draudžiama nacionalinėmis nuostatomis dėl prieigos prie dokumentų ir asmens duomenų apsaugos.

- Sutartį sudaręs viešasis pirkėjas turi parengti specialią ataskaitą. Šioje ataskaitoje:
  - turi būti paaiškinti pagrindiniai su konkrečia procedūra susiję sprendimai;
  - pranešama apie visus nustatytus interesų konfliktus, jei tokių buvo, ir apie priemones, kurių imtasi šiuo atžvilgiu.
  - Ataskaita turi būti perduota Komisijai / nacionalinėms institucijoms jų prašymu.